

האגודה לקידום תרבות
התיאטרון לילדים ולנוער
מיסודו של משרד החינוך והתרבות
רח' נחמני 7ד, תל-אביב 65749
טל. 284806, 281437

ע ו נ ת ת ש מ " ה

פ ו ה ד ו ה

מאת: א.א. מילן

עיבוד ובימוי: עודד בארי

תפאורה ותלבושות: פפי מרזל

מוזיקה: הדר זלטיץ

אביזרים: יהודית גרינשפן

עוזרת במאי: אסתר הדרי-כהן.

משתתפים:

פ ו ה ד ב :

מיכאל כורש

כריסטופר רובין: יהודית ינאי

מספר : עזריאל אשורב

חזרזיר: יעקב כהן

איה החמור ושפן: יואל דרורי

ינשוף: שלמה טולדו.

מיועד לגילאי: גן א'-ב'-ג'

תזמון: 60 דקות.

א.א. מילן מחברו של "פו הדב", שמקובץ ספוריו אנו מביאים לקרשי הבימה, נולד באנגליה בשנת 1882. בצעירותו היה נער שובב ואוהב תעלולים ועם זאת... תלמיד מצטיין. למד בביה"ס ווסט מינסטר ובמכללת קימברידג'. כשסיים נסע ללונדון וישב למלאכה, כתב אלף מילים ליום-סיפורים, רשימות ופיליטונים ושיגרם לעתונות. כשאזל כספו עקר לרובע דל והוסיף לכתוב בעקשנות, עד שהיה למשתתף קבוע בכמה כתבי עת.

בשנה השלישית לשהותו בלונדון נתמנה למישרת סגן העורך של השבועון הסאטירי המהולל "פאנץ'", הירבה לכתוב פרסם קובץ מאמרים הומוריסטיים, מחזות אחדים וסיפורים קצרים.

נסיגותיו הראשונים של מילן בתחם יצירה לילדים נעשו כלאחר יד לשעשוע משפחתי. לאחר הולדת בנו כריסטופר רובין חבר לכבודו חרוזים קצרים, בלשון ילדותית מתנגנת. רעיתו מצאה כי חרוזים אלה מקסימים ושלחה אותם לעיתון הילדים ה"סחרחרת", הם נדפסו מיד, ומילן קיבל להפתעתו מכתב מאת העורכת המשבחת את שיריו ומבקשת כי ישלח שירים נוספים. חרוזים אלה כבשו את לבות הילדים והוריהם וב 1924 כונסו בספר "פעוטים חיינו" (תר' אורלנד 1946) כעבור שלוש שנים הופיע המשכו "אנחנו כבר בני שש". בעקבות השירים באו הסיפורים.

ליום הולדתו קיבל כריסטופר רובין דב צעצוע גדול, שזכה לכינוי וויני פו. ערב, ערב, לפני השינה, סיפר האב לבנו סיפורים על דב זה, "בעל מוח קטן מאוד" ועל ידידיו בעלי החיים האחרים, שאיכלסו את חדר הילדים: השפן הפזיז, החמור אי-יה העצוב, החזרזיר הפחדן, הינשוף החכם, קנגה ובנה רו וכל השאר. כל אלה עברו יחד הרפתקאות משעשעות ורבות דמיון "לפני זמן רב מאוד, ביום שישי שעבר בערב" בשעה שגרו ביער: מסעות, ציד, חיפושים ושאר מבצעים. הסיפורים הללו הועלו על הכתב והופיעו בספרים: "פו הדב" ו"הבית בקרן פו".

יצירות אלו הקנו לו תהילה בעולם כולו. לאחר שגדל הבן כריסטופר רובין

ושהיה לבעל בית מסחר לספרים, המושך מפעם בפעם בעט סופרים, נטש מילן את ספרות הילדים וחזר לכתובת ספרים, שירים ומסות למבוגרים. יוצרו של פו הדב מת באחוזתו אשר באסקס ב 31 בינואר 1956.

במחזה שלפנינו מומחזות ארבע תמונות מן הידועות ביותר בספרו של א.א. מילן.

תמונה ראשונה - פו מחופש לעננה, ממריא בעזרת בלון לכוורת דבורים, שירת העץ. כשפו מבקש לרדת, הוא מגלה שהדרך היחידה לעשות זאת היא לירות בבלון ולצנוח ארצה. פו מגיע ארצה בשלום, אך מגלה, שידיה התקשו מאחיזת הבלון, ביחוד קשה לו לגרש זבובים.

רעיו מציעים לו לגרשם בנשיפה - פו פו ומכאן בא לו שמו המפורסם פו הדב.

תמונה שניה - פו נתקע בפתח המאורה של ידידו השפן, בשל זלילת דבש יתירה.

תמונה שלישית - ציד הפילנפיל על ידי פו וחזרזיר.

תמונה אחרונה - יום הולדת של אייה החמור.

נפשות המחזה

פו הדב פו הדב הוא בעל המוח הקטן מאוד "שתיים כפול שלוש זה איננו לפי כוחי" מתוודה הוא, ומיד לאחר מכן, כשנאמר לו כמה הם, הוא מודיע: "בדיוק כך חשבתי, זה פשוט רק פרח ממוחל". חולשתו העיקרית: גרגרנותו ותאוותו לדבש ועוד.. אין הוא דייקן.

יתירה על כן, גזמן הוא למהדריין. חוסר הדיוק של פו מתבטא גם בדרך ביטוי. פו מסרס מילים מושבע: "מנסע" במקום מסע... לחולשתו זו חלק גדול בהצלחת ההומור הדיאלוגי. הוא הדמות המרכזית, שסביבה נסב הסיפור וכל שאר החיות משתקפות מבעד לדמותו.

הינשוף

ינשוף, מלומד נפוח, המדבר מילים גבוהות. יומרנותו של ינשוף בולטת על רקע פשטותו היסודית של פו. כנותו ותמימותו מגלים תמיד את המגוון והשקרי שבינשוף. כמו לדוגמא: ינשוף במסיבת יום ההולדת אומר "ואני הבאתי לך תרמוסטט למדידת טמפרטורות באטמוספירה סינופטיות בעלות אופי ברומטרי גיאוגרפי, דמוגרפי, פוליטי במקום לומר מדחום. למרות כל אלה, אין ינשוף מתחנך ואינו משתנה כדרך כל שאר נפשות המחזה, הוא נאמן לחולשותיו עד הסוף.

חזרזיר

החזרזיר הוא רעו של פו וחבירו למשחקים ולתכנונים (ציד הפילנפיל), פחדן, הססן ואינו מצטיין באומץ לב. פו, הנלכד בתוך הצנצנת, גורם לחזרזיר לחשוב שהוא הפילנפיל. בהלתו הבלתי מוצדקת גורמת לו לסרס מילים: הלילו במקום הצילו, פירנפיר במקום פילנפיל. תמונה זו מעוררת צחוק אצל הצופים הצעירים בדומה לקומדיה, שבה הקהל יודע את שהדמויות אינן יודעות.

החמור איה

על איה אומר חזרזיר: "תמיד יש לו מצב רוח רע". כל שאר חבריו החיות מכירים בזאת ושואלים: מה הסיבה לזעף הקבוע היום?" איה הוא טיפוס מלנכולי, קוטר אמיתי, כמעט מזוכיסט בבדידותו. איה אינו משתף בהכרעות. הוא מקבל עליו כל שיטילו חבריו: "אם אתם רוצים ללכת, נלך... מי שאינו שותף להכרעות אינו נושא גם באחריות.

הילד כריסטופר רובין

כריסטופר רובין הוא הנער הקטון הנוהג בם. איה, חזרזיר פו וינשוף הינם חבריו. כריסטופר רובין הוא זה שפותר את הבעיות ביער ת"ק הפרסאות. (מחבר את זנבו של איה, משחרר את פו מבית השפן). הוא גם יוזם המסעות. כריסטופר רובין נוהג בחיותיו חבריו כראשון בין שווים. הוא משמש מעין דמות של המנהיג החיובי.

על המחזה - הבמאי עודד בארי

כוחו של הסיפור הוא באזון המופלא בין היכולת לרצות את הרצוי, לספוג את המצוי ולהמשיך לצעוד. המבוגרים קוראים לזה - "היות ריאלי". האיזון הזה הפך את פו הדב לפנינה בספרות הילדים. הוא מצוי בתמונת עולם שאיננה שקרית - איש בספר איננו כל יכול. בהפוך הוא, הדמויות הן אפילו "לא תמיד סימפטיות", יש להן "חסרונות" בלשון המבוגרים. אבל מה לנו חסרונות כשבנקודת המוצא שוכנת התמימות.

המבוגרים הקוראים את הפרק האחרון של הספר, בו נפרד פו מכריסטופר ההולך לבית הספר, אומרים לעצמם: זהו, תמה תקופת הילדות, עולם זהוב וקסום של דמיון שנותר מיותם. מתחילה תקופת ההתבגרות, אך בעיקר חשוב שיקראו את הפסוק החותם את הספר:

"... ואומרים אם פגשת בילדותך את איה שפן וחזרזיר, אבל בעיקר

פו, תמיד תשאר בנפשך פינה אחת תמימה וזכה". הפרידה מן הילדות

תמיד עצובה. אבל הפרידה מן "הילדות המבורכת" היא ביחוד מליאת נוחם.

פו הוא בעיקר תמים, אבל יתר החיות הן כוגרות מאוד ו"מבורכות"

בחולשות אנוש. התמימות מאפשרת לרעיו של כריסטופר רובין להשלים את

הטוב והרע כאחד. פו זללן. כל מעיניו - דבש, אבל אם הוא נענש

בשל זללנותו אין בכך אסון - התמימות היא אם התקוה.

שפן נאלץ לחיות במשך שבוע ימים "במחיצתו של פו" בתוך מאורתו,

מצב בלתי נסבל בשביל איסטניס שבנוסף "ביתו הוא מצודתו".

אבל הוא מתנחם בכך שאפשר לנצל את רגליו של פו כקולב. חזרזיר ופו

נכשלים (בגלל חסרונותיהם), אינם מצליחים לבצע את כוונותיהם הטובות

ולשמח את איה ביום הולדתו. המתנות מכזיבות גם את נותניהן וגם את

מקבלן. הבלון של חזרזיר מתפוצץ, פו מכלה בדרכו למסיבת יום ההולדת

את הדבש מתוך הצנצנת שהביא. סוף דבר מחליטה החבורה: אפשר לתת גם צנצנת ריקה ובלוין קרוע. "לא חשובה המתנה, העיקר הכוונה", הם שרים. זהו סכום הלחץ של הרפתקאות פו. לא הכל מצליח, אבל תמיד כדאי לנסות. התמימות עוזרת להתגבר על הכשלונות. כך הופך "פו הדב" להיות ספר שפניו אל עולם המבוגרים, מקור נחמה לכולנו - אם כוונתנו רצויה, יכולים מעשינו לפעמים להיות בלתי רצויים, בתנאי ששגינו בהם. בגרגרנות (פו) בעקשנות ורחמים עצמיים (איה) בדיקנות (שפן) בפחדנות (חזרזיר) לאור התמימות יש לנו תקווה.

ברוח זאת בלימתי את השחקנים, זה מה שאשמח אם הצופה יקלוט. הקתרזיס התיאטראלי מצוי תמיד בתקווה. גם אם אין לנו ענין כאן עם מחזאות קלאסית, מרתקת ומטהרת, יש לנו מפגש עם סיפור שחוסר היומרה שבו המתבטא בעלילה, בדמויות וביחוד בדמות המרכזית שבו הופך אותו למקור לא אכזב של תקווה. לעולם לא נדע אם אין ביננו מן "פואים" כאלה שהחיים מענישים אותם קשה מדי, שהרי להם יסורי מצפון ואלה היסורים הקשים מכל.

על תהליך עיצוב התפאורה במחזה
בעיצוב התפאורה המשימה העיקרית היתה ליצור אוירה של דבש. בנסיון ראשון יצרה התפאורנית תמונות נפתחות, תלת מימדיות, היוצרות שקיפות רבה. בעקבות זאת נולד הרעיון של:
התפאורה כספר, קודם כל כדי לשמור על נשמת היצירה שמקורה בספר, ועוד, שבהפיכת דף קיים תמיד אלמנט גדול של הפתעה. בדרך זאת הדמויות קמות לתחיה לעינינו ונכנסות חזרה לתוך דפי הספר.
הרצון לשמור על השקיפות נוצר גם בגלל הדבש, וגם בגלל אוירת הקסם, אך חוסר הפונקציונליות גרם לכך, שבאיורים הסופיים נשמרו בעיקר אופי ציורי נאיבי מלא מתקוות ואור.

התלבושות

עקרון עיצוב התלבושות היה לנסות לחקות בובות חיות ולא את החיות עצמן. שהרי חיות (עפ"י הבמאי) הן בובותיו צעצועיו של כריסטופר רובין. הדגש היה על תפרים ובובות ממולאות. כריסטופר רובין לבוש בבגדים שילדים בתקופתו היו לבושים. מכנסיים רחבים וחולצה רחבה מכווצת. המספר מעוצב כטיפוס אנגלי הנמצא נינוח בביתו, מכנסי פלנל, אפודת צמר, צעיף ומקטרת.

הצעות לפעילות בכתה

הכנה לקראת ההצגה

- א. אפשר לערוך הכרות בין הילדים ל-א.א. מילן וספר פו הדב (העזר בחומר ההדרכה).
- ב. ניתן לקרוא קטעים מן הספר (רצוי אלה שלא נמצאים במחזה) כך יתודעו הילדים אל הדמויות טרם צפייתם בהצגה, דבר שיתרום אולי להנאה שלימה יותר.
- ג. במחזה מופיע הבטוי "בין המצרים" שכדאי להסבירו מראש.
- ד. החיות המופיעות בהצגה הן: שפן, דבורה, דב, חמור, פילנפיל וחזרזיר. אפשר לערוך שיחת ברור עם הילדים בדבר התכונות שמייחסים להם בדרך כלל בני האדם, (חמור עקשן, דב כבד תנועה וכדומה).

נושאים לשיחה לאחר ההצגה

- א. מהי הדמות במחזה שאהבת ביותר ומדוע ?
- ב. מי היית רוצה להזמין מהסיפור להיות תלמיד בכתה ?
- ג. מי היית רוצה שיהיה חברך ? ומי כמוזמן למסיבת יום ההולדת שלך ?
- ד. האם קרו לך מקרים דומים כמו לכריסטופר רובין וחבריו ? (מתנה שהכזיבה אותי מאוד בתחילה ויקרה לי מאוד עכשיו, חיה נוראה שהפחידה אותי זמן רב, ובסוף נתגלתה כעתון מרשרש או צל מפחיד וכדומה).

ה. נושא ההאנשה במחזה בעקבות רשימת תכונות החיות שנעשתה לפני

ההצגה אפשר להציג לילדים את השאלות הבאות :

מהן התכונות החדשות שנתגלו ?

(דבורים חשדניות, חזרזיר פחדן)

מכאן שיש הקבלה בתכונות החיות והתנהגותן לבני אדם.

בדרך זו אפשר להקנות לילדים את מושג ההאנשה.

ההומור במחזה

1. מתי צחקתם בהצגה ולמה ? אפשר לערוך שיחה מתי אנו צוחקים ? בעקבות חשוכות התלמידים.

- יש מצב שהוא מצחיק כמו למשל: כשפו נתקע בפתח המאורה ושפן תולה מגבות על רגליו, או כשפו אכל את הדבש, שהוא מתנת יום ההולדת.

- משחקי מילים: לפו קוראים כולם פו כי כל פעם כשהוא רצה לגרש זבובים היה משמיע מין קול כזה פו... פו... פו...

- פתרונות לא מתקבלים על הדעת (ואולי כן מתקבלים על הדעת). לחכות עד שפו ירצה, כשהוא תקוע בפתח המאורה.

- שבושי מילים (חזרזיר שמרוב פחד אומר הלילו, הלילו במקום הצילו הצילו).

- שגיאות הכתיב שעל דלת ביתו של שפן.

- חיה המאמצת תכונה אנושית.

ז. מהם הרגעים, שהעציבו אותך במחזה ?

(יום ההולדת של איה שנשכח). האם גם לכם קרה דבר דומה ? כיצד הרגשתם ? איך נהגתם ?

ח. פו וחבריו סולחים לעצמם על כשלונותיהם, האם גם אנחנו נוהגים כך?

ט. אפשר ללמד את מלות השיר "לא חשובה המתנה העיקר הכוונה" ואחר כך לשוחח (מלות השיר מצורפות בסוף).

י. מי רוצה להמשיך לספר עוד את ספור: פו הדב, איה, חזרזיר וחבריהם?

הצעות לפעילות דרמטית

א. אפשר להשמיע מוזיקה המזכירה את קולות היער. כל ילד יבחר לו חיה שהיה רוצה להיות ויתחיל לנוע כמו החיה שבחר.

ב. אחרי שהילד עיצב את החיה יבחר לו תכונה, שתאפיין את החיה כמו כלב פחדן, צפור צעקנית וכד'...

ג. אפשר ליצור מפגשים ביער ומצבים, שיביאו לידי ביטוי את תכונות יושביו כמו מסיבה לכבוד האביב, החיות בוחרות ראש היער וכדומה.

- אחר כך מבקשים מהילדים שיחזרו להיות ילדים אך ישמרו על התכונה שאמצו כחיה. כמו ילד פחדן בעקבות הכלב או ילדה צעקנית בעקבות הצפור ושוב ליצור ביניהם מפגשים (פעולה זאת יכולה להוות דוגמא טובה כעבודה על טיפוסים).

- ניתן לאפשר לילדים להציג תמונות מחיי היומיום שלהם כשפו וחבריו הם אורחיהם. כמו לדוגמא :

- פו מצטרף אל משפחתי לטיול בשבת ביער בן שמן.

- שפן וינשוף יושבים עמי ואנו צופים יחד בתוכנית טלוויזיה אהובה.

- איה וחזרזיר מצטרפים לאמון הכדורגל.

- מקרה בשכונה או בכתה שבו פו וכריסטופר רובין נכחו גם כן.

ההצעות המובאות כאן הינן רק בגדר הצעות, וכל יזמה אחרת הנראית מתאימה לכם המורים מבורכת.

לא חשובה המתנה העיקר הכוונה

=====

הכלון אינו נפוח	לא חשובה הכוונה
הכלון צריך לנוח	העיקר המתנה
הצנצנת לא גדולה	כול או אכן מרובעת
אכל טובה ומועילה	כלון בלוט קליפה של דלעת
הקלמר הוא מרוקן	כלון צנצנת וקלמר הרי זה נהדר
אבל טוב ומתוקן	לא חשובה המתנה
וחרוט עם חוץ	העיקר הכוונה,
חוץ עם חרוץ	העיקר לדעת - לתת
כל מתנה מאה אחוץ	לא חשובה המתנה
העיקר לא לשכוח לתת	העיקר הכוונה
לא חשובה המתנה	
העיקר הכוונה	
בעיקר לדעת - לתת.	אני אתן לך חרוץ
	עם חור לחוט - נמא אחוץ
	וחוט לחוד יש לחרוץ
	על כן קוראים לו חרוט רוץ.
	העיקר לדעת לתת
כתיבה ועריכת	לא חשובה המתנה
חומר ההדרכה: פנינה זלצר.	העיקר הכוונה.